

Sámedikki oahpponeavvoráhkadeami strategalaš plána áigodahkii 2009-2012

Mearriduvvon miessemánu 29. beaivvi 2008

Ášši 21/08

SÁMEDIGGI SAMETINGET

Ávjovárgeaidnu 50
N-9730 Karasjok/Karášjohka
Telefon +47 78 47 40 00
Telefaks +47 78 47 40 90
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no

1. VIŠUVDNA.....	3
2. PLÁNA VUODDU	3
3. AIDDOSTAHTTIN JA RÁDDJEN.....	3
3.1 SÁMI OAHPPONEAVVUID DEFINIŠUVNNAT	4
4. OAHPPONEAVVUID RÁHKADEAPMI 2001 – 2008	4
4.1 DOARJA OAHPPONEAVVUID RÁHKADEAPMÁI JA BUVTTADEAPMÁI.....	4
4.2 ROLLAT JA OVDDASVÁSTÁDUS OAHPPONEAVVORÁHKADEAMIS	5
4.2.1 Sámediggi.....	5
4.2.2 Oahpponeavvobuvttadeaddjit	5
4.3 SÁMI OAHPPONEAVVORÁHKADANDOARJAGA EVALUEREN.....	5
4.4 GELBBOLAŠVUOĐA BAJIDEAPMI OAHPPONEAVVORÁHKADEAMI OKTAVUOĐAS	6
4.5 DIEÐIHUVVON OAHPPONEAVVODÁRBUT MÁNÁIDGÁRDDIIN JA VUOĐOSKUVLLAIN.....	6
4.5.1 Máttasámeigiella.....	7
4.5.1.1 Mánáidgárdi	7
4.5.1.2 Vuoddoskuvla	7
4.5.1.3 Joatkkaoahpahus.....	7
4.5.2 Julevsámeigiella.....	7
4.5.2.1 Mánáidgárdi	7
4.5.2.2 Vuoddoskuvla	8
4.5.2.3 Joatkkaoahpahus.....	8
4.5.3 Davvisámeigiella.....	8
4.5.3.1 Mánáidgárdi	8
4.5.3.2 Vuoddoskuvla	8
4.5.3.3 Joatkkaoahpahus.....	9
5 HÁSTALUSAT.....	9
6 MIHTTOMEARIT JA STRATEGIJAT	10
6.1 OAHPPONEAVVUT MÁNÁIDGÁRDDIIDE	10
<i>Váldomihttomearri.....</i>	10
<i>Oassemihttomearri 1.....</i>	10
<i>Oassemihttomearri 2.....</i>	10
6.2 DÁBÁLAŠ OAHPPONEAVVUT VUOĐDOOAHPAHUSSII	10
<i>Váldomihttomearri.....</i>	10
<i>Oassemihttomearri 1.....</i>	10
<i>Oassemihttomearri 2.....</i>	10
<i>Oassemihttomearri 3.....</i>	11
6.3 EARENOAMÁŽIT HEIVEHUVVON OAHPPONEAVVUT	11
<i>Váldomihttomearri.....</i>	11
<i>Oassemihttomearri 1.....</i>	11
<i>Oassemihttomearri 2.....</i>	11
<i>Oassemihttomearri 3.....</i>	11
Strategijat:.....	11
6.4 RÁMMAEAVTTUT JA VUOĐDOSTRUKTUVRA	11
<i>Váldomihttomearri.....</i>	11
<i>Oassemihttomearri 1.....</i>	12
<i>Oassemihttomearri 2.....</i>	12
<i>Oassemihttomearri 3.....</i>	12
<i>Oassemihttomearri 4.....</i>	12
<i>Oassemihttomearri 5.....</i>	12
<i>Oassemihttomearri 6.....</i>	13
<i>Oassemihttomearri 7.....</i>	13
7 RAPORTEREN.....	13

1. Višuvdna

Vai sámi servodahkii sihkkarastojuvvo buorre ovdáneapmi, de ferte sápmelaččain leat máhttu ja gelbbolašvuohta. Oahpahus, oahppu ja dutkan leat deatalaččat dán ulbmila juksamii.

Buot fágasurggiin ja buot fágain gávdnojit oahpponeavvut, mátta-, julev- ja davvisámegillii, gaskaoapmin Mánáidgárddiid rámmaplána ja oahppoplána Máhttolokten – Sámi juksamis.

2. Plána vuodđu

Sámedikki strategalaš plána oahpponeavvuid ráhkadeapmái 2009 – 2012 siskkilda oahpponeavvuid ráhkadeami gustovaš mánáidgárde- ja vuodđooahpahusplánaid mielde. Plána válddaha oahpponeavvuid ráhkadeami mihttomeriid ja strategiijaid ja dan vuodđun lea Mánáidgárddiid rámmaplána, Máhttolokten – Sámi, sámi oahpponeavvuid doarjjaortnega evalueren ja mánáidgárddiid, skuvllaid, lágádusaid ja earáid. rávvagat.

Plánas leat 4 váldomihttomeari 1) oahpponeavvut mánáidgárddiide, 2) dábálaš oahpponeavvut vuodđooahpahussii, 3) oahpponeavvut erenoamáš heivehuvvon oahpahussii ja 4) rámmaeavttut ja infrastruktuurra.

Ovdalis namuhuvvon evalueren lea čadahuvvon Sámedikki ášši 28/06 mearrádusa vuodul. Evaluaterema ulbmil lei ollislaččat geahčadit doarjjaortnega, buktit árvalusaid viidáset oahpponeavvobargui ja buktit vástádusa dasa ahte berre go ruhtahálddašeapmi sámi oahpponeavvuid ráhkadeapmái. ain leat Sámedikki ovddasvástádus Evaluaterema lea Finnut Consult AS čadahán, ja boađus gávdno 13.04.07 beaiváduvnon raporttas. Sámediggeráđdi válddii raportta diehtun geassemánus seamma jagi ja mearridii ahte evaluereama bohtosat galget leat oassin odđa strategalaš plána vuodus.

Mánáidgárddit, vuodđoskuvllat ja joatkkaskuvllat mátta-, julev- ja davvisámi guovlluin sáddejedje rávvagiid jearahanskoviid bokte odđajagimánus 2008. Rávvagiin čilgejuvvo makkár dárbbut leat oahpponeavvuide Mánáidgárddiid rámmaplána ja Máhttolokten – Sámi ektui. Skoviin leat bivdán vuoruhit fágasurggiid ja fágaid main oahpponeavvodárbu lea stuorámus. Skuvllat galge maiddáii vuoruhit ceškiid gaskka. Dasa lassin bivddii Sámediggi oažžut dieđu makkár fágasurggiin ja makkár fágain livččii vejolaš jorgalit oahpponeavvuid.

Vuoruheamit 2009 – 2012 plánas eaktudit juolludusaid stáhtabušehtas unnimusat seamma dásis go jagi 2008:s.

3. Aiddostahttin ja ráddjen

Sámedikki strategalaš plána oahpponeavvuid ráhkadeapmái 2009 – 2012 siskkilda oahpponeavvuid ráhkadeami gaskaoapmin juksat Mánáidgárddiid rámmaplána ja oahppoplánabuktosa Máhttolokten – Sámi ulbmiliid. Oahpponeavvut ráhkaduvvojit mátta-, julev- ja/dahje davvisámegillii.

Plána siskkilda oahpponeavvuid ráhkadeami mánáidgárddiide, dábálaš oahpponeavvuid vuodđooahpahussii ja erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvuid. Dat lea čuovvovaš plánaid čuovvoleapmi; ”Sámi mánáidgárddiid strategalaš plána 2002 – 2005”, ” Sámi oahpponeavvuid ráhkadeapmi – strategalaš plána 2001 – 2005” ja ”Erenoamáš heivehuvvon oahpponeavvuid doaibmaplána mánáide, nuoraide ja rávis olbmuide 2001 -2004”.

Plána lea strategalaš plána das movt geavahit Sámedikki ekonomalaš váikkuhangaskaomiid oahpponeavvuid ráhkadeapmái. Plána mearrida mihttomeriid, vuoruhemiid ja strategiijaid áigodagas

2009 – 2012 ja das eai namuhuvvo doaibmabijut. Lagat vuoruheamit ja gáibádusat ja eavttut mearriduvvojit Sámedikki bušeahta bokte ovttaskas bušeahttajagi áigodagas. Oahpponeavvuid ráhkadeami hivvodat dán plána mielde gáržžiduvvo ekonomalaš resurssaid geažil maid stáhta áiggis áigái juolluda Sámedikki geavahussii dán ulbmili.

Dán plánii eai guoska oahpponeavvut oahpahussii Mánáidgárddiid rámma-plána ja Máhttoloktema mielde sámi álbmoga ja sin giela, kultuvrra ja servodateallima birra, go dat lea nátionála ovddas-vástádus.

Sámediggi áigu dattetge čujuhit dan oahpponeavvodárbei mii lea sáme-gielas vierisgiellan ja nátionála oahppoplána sámi fáttáin, ja dan ovddasvástádussii mii Oahpahusdirektoráhtas lea dás. Sámediggi háliida ahte bargojuvvo dan ala ahte áshuvvojit resursaskuvllat mat fuolahit oahpponeavvoráhkadeami nátionála oahppoplánaid sámi gelbbolašvuodamihttomeriide omd. Vágfjord joatkkaskuvllas, Skániid ossodagas, dahje eará joatkkaskuvllain main lea buorre gelbbolašvuolta sámi kultuvrras.

3.1 Sámi oahpponeavvuid definišuvnnat

Oahpponeavvut mat leat ráhkaduvvon ja almmuhuvvon oahpahussii sáme-gielas ja sáme-gillii mánáidgárddiin, vuodđoskuvllas ja joatkkaoahpahusas, dás maiddái erenoamásoahpahusas ja rávesolbmuidoahpahusas

Oahpponeavvut ráhkaduvvon eará gielaide ja mat jorgaluvvojit ja/dahje heivehuvvojit sáme-gillii Oahpponeavvun adnojuvvojit prentejuvvon ja digitála oahpponeavvut, bargogirjjit, oahpaheaddjibagadusat, fáddá-girjjit dahje gihppagat, gáiddusoahpahusprográmmat, pedagogalaš prográmmagálvut, audiovisuálaš oahpponeavvut, čuoŋgaárkkat, plánsšat, modeallat, minstarat, spillat, duhkorasat ja eará ovdanbuktimat buot vuodđooahpahusa geavahussii

4. Oahpponeavvuid ráhkadeapmi 2001 – 2008

Áigodagas 2001 -2005 ráhkaduvvojedje oahpponeavvut daid vuoruhemiid vuodul mat ledje dahkkojuvvon bajábealde namuhuvvon strategalaš plánain. Plánaáigodaga loahpas mearridii Sámediggi ahte eai galgga ráhkaduvvot ođđa strategalaš plánat oahpponeavvoráhkadeapmái ovdalgo Mánáidgárddiid rámma-plána ja oahppoplánabuvttus Máhttolokten – Sámi lei dohkkehuvvon, ja go sámi oahpponeavvuid ráhkadeami doarjjaortnet lei evaluerejuvvon.

Áigodagas 2005 - 2008 leat álggahuvvon oahpponeavvoproševttat juohke jagi sihke mánáidgárddiid ja vuodđooahpahusa váste. Álggahuvvon proševttat mat ain ledje álgodásis heivehuvvojedje nu bures go lei vejolaš mánáidgárddiid ođđa rámma-plánii ja Máhttolokten – Sámi oahppoplánaide.

4.1 Doarjja oahpponeavvuid ráhkadeapmái ja buvttadeapmái

Stáhta bušeahtas várrejuvvo jahkásaččat poasttas 206 ruhta Sámi oahppohálddahussii, maiddái ruhta oahpponeavvoráhkadeapmái. 2008 stáhtabušeahtas lei oahpponeavvuide juolluduvvon 12 380 000 ru. Sámediggi hálddaša dán ruđa bajit dási njuolggadusaid bokte mat leat Sámedikki ohcanvuđot doarjja-ortnegiid váste ja jahkásaš bušeahta bokte mas earret eará mearriduvvojit jahkásaš vuoruheamit ja doarjjaeavttut. Lassin Sámedikki dábalaš doarjjaruđa hálddašemi rámmaide, lea Sámedikki strategalaš plána oahpponeavvuid ráhkadeapmái ráddjejuvvon áigodahkii vuodđun jahkásaš vuoruhemiide bušeahtas.

4.2 Rollat ja ovddasvástádus oahpponeavvoráhkadeamis

4.2.1 Sámediggi

Sámedikkis lea ovddasvástádus defineret mihttomeriid, strategiijaid ja doaibmabijuid oahpponeavvuid ráhkadeami váikkuhangaskaomiide plánadahkosiid ja jahkásaš bušeahtaid bokte. Sámedikkis lea maiddái ovddasvástádus juolludit ruđa ja váikkuhangaskaomiid čuovvolemis ja bearráigeahččamis lágaid, njuolggadusaid ja bagadusaid ektui.

Sámedikkis leat guokte fásta ovttasbargočoahkkima jagis daid lágádusaiguin mat leat ožžon ruđa eanet go guovtti oahpponeavvoprošektii. Eará oahpponeavvobuvttadeddjiiguin leat Sámedikkis ovttasbargočoahkkimat dárbbu mielde.

4.2.2 Oahpponeavvobuvttadeaddjit

Ulbmiljoavku ruđa juolludeamis dábalaš ja digitála oahpponeavvuid ráhkadeapmái leat lágádusat ja eará oahpponeavvobuvttadeaddjit main lea iežas fitnodat. Erenoamáš heivehuvvon oahpponeavvuid ráhkadit lágádusat ja erenoamášpedagogalaš gelbbolašvuodaguovddážit.

Oahpponeavvobuvttadeddjiin mat leat ožžon doarjaga, lea ovddasvástádus rekrutteret girječálliid, jorgaleddjiid ja govvideddjiid, oahpponeavvuid ráhkadeapmái, ja dasto lea dain ovddasvástádus oahpponeavvuid manusdahkamis, gráfalaš designas, kvalitehta sihkkarastimis, buvttadeamis, juohkimis ja vuovdimis.

4.3 Sámi oahpponeavvoráhkadandoarjaga evalueren

Evaluerenraporta čájeha ahte leat stuorra hástalusat sámi oahpponeavvuid ráhkadeami oktavuodas.

Okta stuorámus hástalusain lea dat go lágáduskapasitehta ii leat doarvái stuoris buvttadit sámi oahpponeavvuid dárbbu mielde. Eanas oassi leat sámi lágádusat mat buvttadit dán lágan oahpponeavvuid. Dáža lágádusat vuoruhit unnán sámi oahpponeavvuid almmuheami heajos gánnáhahttivuođa geažil.

Sámi lágádusat deattuhit váikkuhusaid das go sámi lágádussuorggis leat vátna resurssat.

Sámi ja dáža lágádusaid gaskka leat čielga erohusat go guoská hálddahušlaš kapasitehtii ja oahpponeavvoproševttaid stivremii. Dáža lágádusain leat eanet lágádusdoaimmaheaddjit geain lea iešguđetlágan duogáš ja geat čuvvot iešguđet proševttaid, lassin buoret oppalaš ekonomiijai. Sámi lágádusat galget doaibmat olles oahppodási ja buot fágasurggiid ektui, mii mearkaša dan ahte dat fertejit bálkáhít fágaolbmuid juohke prošektii, jos dain alddiineaset ii leat guoskevaš gelbbolašvuoha. Gánnáhahttivuohta sámi oahpponeavvobuvttadusain lea hui unni ja sámi lágádusain ii leat vejolašvuoha nannet fágagelbbolašvuoda dahje nannet hálddahušlaš kapasitehta oahpponeavvuid vuovdima bokte.

Okta dain stuorámus hástalusain lágádusaide lea rekrutteret girječálliid oahpponeavvoproševttaide. Dát guoská erenoamážit proševttaide mátta- ja julevsámegillii. Stuorámus sивvan dasa lea go váilot olmmošlaš resurssat. Girječálliid eavttut maid eai leat leamaš dohkálaččat. Sámi lágádusat oaivvildit ahte heajos rámmaeavttut girječálliide lea okta sивvain manne buvttadanáigi šaddá dárbbasmeahttun guhkki.

Dasa lassin go váilot girječálliit, leat stuorra hástalusat tearpmaid ráhkadeami ektui, erenoamážit mátta- ja julevsámegielain.

Oahpponeavvuid dohkkehanortnet heaittihuvvui borgemánus 2000. Evaluerema mielde lea dát buktán stuorát ovddasvástádusa ja eanet barggu lágádusaide, almmá ekonomalaš buhtadusa haga dan ovddas. Danne lea dárbu ahte referánsajoavkku geavahanortnet bisuhuvvo. Referánsajoavkkuid ulbmil lea veahkehit oahpponeavvobuvttadeddjiid gielalaččat, pedagogalaččat ja fágalaččat. Joavkkus lea ráđdeaddi doaibma ja veahkeha proševtta kvalitatiihvalaš bohtosa sihkkarastima.

Go guoská oahpponeavvuid márkanfievrrideapmái, mitalit sámi lágádusat ahte dat almmuhit gárvvos buktagiid iešguđet mediain, maiddá sámi áviissain ja báikkálaš/guovllulaš diehtjuohkingaskaomiin. Dat sáddejit maiddá preassabáhkaid ja muhtumin váldet oktavuoda doaimmahusain vai ožžot liige máinnusteami ja fuomášumi ovttaskas proševttaid birra. Lágádusaid almmuheamit almmuhuvvojit sierra neahttasuđduin. Dasa lassin gáibida Sámediggi ahte lágádusat galget sáddet nuvtá gáhppáloga relevánta ášahusaide maid várás oahpponeavvu lea ráhkaduvvon, muhto dat ii doaimma geavahusas ollásit. Ovttage sámi lágádusas ii leat sierra márkanfievrridankonsuleanta, ja oktavuodta geavaheaddji-joavkkuiguin ii leat eanet go maid servet čájáhusaide ja fágabeivviide. Lágádusat dadjet ahte dain ii leat kapasitehta fitnat mánáidgárddiin ja skuvllain.

Geavaheaddjit ožžot unnán dieđuid dan birra makkár sámi oahpponeavvut gávdnojit. Čujuhuvvo ahte eai lágádusat iige Sámediggi sáhtán buktit doarvái buori bajilgova konkreetta oktavuoda váldimiid oktavuodas. Danne lea dárbu buoridit odđa oahpponeavvuid gaskkusteami ja márkanfievrrideami ja dáláš oahpponeavvuid birra diehtjuohkima ja daid oainnusin dahkama.

Evalueren čájeha ahte lea buoridanvejolašvuohta go guoská láchit gelbbolašvuođa ovdánahttimii, fierpmádathukseami, gulahallamii ja ovttasbargui oasálaččaid gaska oahpponeavvoproseassas.

Raporttas čujuhuvvo ahte Sámedikki boahteáiggi rolla sámi oahpponeavvoráhkadeami oktavuodas ferte čielggaduvvot. Dat ferte dahkkojuvvot ovttasráđiid departemeanttain ja eará relevánta ovttasbargoasálaččaiguin.

4.4 Gelbbolašvuođa bajideapmi oahpponeavvoráhkadeami oktavuodas

Sámi allaskuvla álggahii 2001:s oahppofálaldaga oahpponeavvopedagogihkas mii addá 30 oahppočuoggá. Dán fálaldaga ulbmilin lei bajidit sámi oahpponeavvogirječálliid gelbbolašvuođadási. Sámediggi ášahii dien oktavuodas stipeandaortnega mii lei jurddašuvvon sin várás geat válde oahppofálaldaga joatkkaoahppun. Ornet bisttii 3 jagi. Sii guđet ožžo stipeandda geatnegahttojuvvojedje ráhkadit oahpponeavvu maid sáhtii árvvoštallat almmuheami ja buvttadeami várás.

Oahppofálaldat jotkojuvvui 2006/2007:s dainna lágiin ahte lei vejolaš váldit vel 30 oahppočuoggá. Sámi allaskuvllas leat jagi 2007 rádjái čađahan eksámena 95 studeantta oahpponeavvopedagogihkas.

4.5 Dieđihuvvon oahpponeavvodárbbut mánáidgárddiin ja vuodđoskuvllain

Mánáidgárddiid rámmaplána mii álggahuvvui 2006:s lea juhkojuvvon čieža fágasuorgái. Buot dain fágasurggiin lea dárbu oahpponeavvuide ja bagadanávdnasiidda.

Fertejit ráhkaduvvot dakkár oahpponeavvut main vuhtii váldojuvvojit Oahpahusa prinsihpat, gelbbolašvuođamihttomearit ja dat vihtta vuodđogálga mat leat Máhttolokten – Sámi oahppoplánain. Okta eará hástalus leat dat odđa fágat joatkkaoahpahusas, gos eai ovddežis gávdno oahpponeavvut.

Ovttasbarggu vuodul mánáidgárddiiguin ja skuvllaiguin ja gažadanskoviid dieđuid vuodul lea ovdan bohtán čuovvovaš oahpponeavvodárbu:

4.5.1 Máttasámeigiella

4.5.1.1 Mánáidgárdi

Vuoruhuvvon fágasuorggit:

Gulahallan, giella ja teaksta, Dáidda, kultuvra ja hutkáivuohta, Lagašbiras ja servodat Lohku, latnja ja hápmi

Fágasuorggit maidda berre ráhkadit originála sámi oahpponeavvuid:

Gulahallan, giella ja teaksta, Dáidda, kultuvra ja hutkáivuohta, Luondu, biras ja tehnikka, Etihkka, osku ja filosofija, Lagašbiras ja servodat.

Fágasuorggit maidda sáhtta jorgalit oahpponeavvuid sámegilli:

Rumaš, lihkadeapmi ja dearvvašvuohta ja Lohku, latnja ja hápmi

Oahpponeavvošládja:

Prentejuvvon, digitála fáddághppagat boazodoalu, bivddu ja guolástemi birra

4.5.1.2 Vuodđoskuvla

Vuoruhuvvon fágat:

Sámeigiella vuosttašgiellan, sámeigiella nubbingiellan, matematihkka, ROE, musihkka, duodji, servodatfága ja luonddufága

Fágat maidda berre ráhkadit originála sámi oahpponeavvuid:

Berre ráhkadit originála sámi oahpponeavvuid identitehtaduddjonfágaide nugo sámeigiella vuosttašgiellan, sámeigiella nubbingiellan, ROE, servodatfága ja luonddufága.

Fágat maidda sáhtta jorgalit oahpponeavvuid sámegilli:

Eará fágaide sáhtta jorgalit oahpponeavvuid, muhto dalle ferte ráhkadit fáddághppagiid sámi fáttáide

Oahpponeavvošládja:

Vuodđogirji, digitála resursa dahje kombinašuvdna prentejuvvon ja digitála oahpponeavvuin

4.5.1.3 Joatkkaoahpahus

Vuoruhuvvon fágat:

Sámeigiella vuosttaš- ja nubbingiellan.

4.5.2 Julevsámeigiella

4.5.2.1 Mánáidgárdi

Vuoruhuvvon fágasuorggit:

Gulahallan, giella ja teaksta, Dáidda, kultuvra ja hutkáivuohta, Lagašbiras ja servodat Lohku, latnja ja hápmi

Fágasuorggit maidda berre ráhkadit originála sámi oahpponeavvuid:

Gulahallan, giella ja teaksta, Dáidda, kultuvra ja hutkáivuohta, Luondu, biras ja tehnikka, Etihkka, osku ja filosofija, Lagašbiras ja servodat.

Fágasuorggit maidda sáhtta jorgalit oahpponeavvuid sámegilli:

Fágasuorggit Rumaš, lihkadeapmi ja dearvvašvuohta ja Lohku, latnja ja hápmi

Oahpponeavvošládja:

Prentejuvvon ja digitála nu go cd-rom/pc-spillat, govva/bustávvalotto, fáddághppagat, čujuhangirjijt, sátnegirjijt, plánššat

4.5.2.2 Vuodđoskuvla

Vuoruhuvvon fágat:

Sámegiella vuosttašgiellan, sámegiella nubbingiellan

Fágat maidda berre ráhkadit originála sámii oahpponeavvuid:

Berre ráhkadit originála sámii oahpponeavvuid identitehtaduddjonfágaide nugo sámegiella vuosttašgiellan, sámegiella nubbingiellan, ROE, servodatfága ja luonddufága.

Fágat maidda sáhtta jorgalit oahpponeavvuid sámegillii:

Eará fágaide sáhtta jorgalit oahpponeavvuid, muhto dalle ferte ráhkadit fáddághppagiid sámii fáttáide

Oahpponeavvošládja:

Vuodđogirji, bargogirji ja digitála resursa

4.5.2.3 Joatkkaoahpahus

Vuoruhuvvon fágat:

Prográmmafágat – fidnofágalaš oahppoprográmma:

Sámii mediat ja kommunikašuvdna

4.5.3 Davvisámegiella

4.5.3.1 Mánáidgárdi

Vuoruhuvvon fágasuorggit:

Gulahallan, giella ja teaksta, Dáidda, kultuvra ja hutkáivuohta, Lagašbiras ja servodat

Fágasuorggit maidda berre ráhkadit originála sámii oahpponeavvuid:

Gulahallan, giella ja teaksta, Dáidda, kultuvra ja hutkáivuohta, Luondu, biras ja teknihkka, Etihkka, osku ja filosofii, Lagašbiras ja servodat.

Fágasuorggit maidda sáhtta jorgalit oahpponeavvuid sámegillii:

Rumaš, lihkašvuohta ja dearvvašvuohta ja Lohku, latnja ja hápmi

Oahpponeavvošládja:

Prentejuvvon ja digitála nu go cd-rom/pc-spillat, govva/bustávvalotto, fáddághppagat, čujuhangirjijt, sátnegirjijt, plánššat

4.5.3.2 Vuodđoskuvla

Vuoruhuvvon fágat:

Sámegiella vuosttašgiellan, sámegiella nubbingiellan, matematihkka, ROE, musihkka duodji ja luonddufága.

Fágat maidda berre ráhkadit originála sámii oahpponeavvuid:

Berre ráhkadit originála sámii oahpponeavvuid identitehtaduddjonfágaide nugo sámegiella vuosttašgiellan, sámegiella nubbingiellan, ROE, servodatfága ja luonddufága.

Fágat maidda sáhtta jorgalit oahpponeavvuid sámegillii:

Eará fágaide sáhtta jorgalit oahpponeavvuid, muhto dalle ferte ráhkadit fáddághppagiid sámii fáttáide

Oahpponeavvošládja:

Vuođđogirji, digitála resursa dahje kombinašuvdna prentejuvvon ja digitála oahpponeavvuin leat sávvojuvvon. Fáddághppagat strukturerejuvvojit gelbbolašvuođamihttomeriid vuođul eai ge juohke ovttaskas jahkeceahkkái

4.5.3.3 Joatkkaohpahus

Vuoruhuvvon fágat:

Sámegealla vuosttašgiellan, sámegealla nubbingiellan leat bajimussii vuoruhuvvon buot oahppoprográmmain

Oktasašfágat – studerenráhkkanahhti oahppoprográmma:

Osku ja etihkka – sámi, servodatfága – sámi ja historjá – sámi

Prográmmafágat – studerenráhkkanahhti oahppoprográmma:

Sámi visuálalaš kultuvra, Sámi musihkka ja lávdi ja Sámi historjá ja servodat

Prográmmafágat – fidnofágalaš oahppoprográmma:

Luondduvuđot doaibma, luondduvuđot buvttadeapmi ja eanadoallu ja gilvvagárdealáhus

Fágat maidda berre ráhkadit originála sámi oahpponeavvuid:

Berre ráhkadit originála sámi oahpponeavvuid identitehtaduddjonfágaide nugo sámegealla vuosttašgiellan, sámegealla nubbingiellan, osku ja etihkka – sámi, duodji, musihkka, servodatfága – sámi, luonddufága - sámi ja historjá – sámi

Oahpponeavvošládja:

Vuođđogirji, digitála resursa ja fáddághppagat leat sávvojuvvon

5 Hástalusat

Sámi oahpponeavvoráhkadeami dálá dili válldaheapmi 4. kapihttalis čájeha ahte hástalusat leat stuorrát ja ollu. Oahpponeavvoráhkadeami doarjaortnega árvvoštallan duodašta ahte hástalusat čatnasit erenoamážit dán barggu rámmaide ja vuođđostruktuvrii, juoga maid lágádusaid evttohusat duodaštit. Dasa lassin hástalit oahppoplánareforpmat sámi oahpponeavvoráhkadeami, seammás go dat váikkuha positiiva ovdáneapmái sámi ohppiid oahpu sisdoalu ektui.

Čalbmáičuohcci hástalusat:

Uhccán geasuheaddji eavttut oahpponeavvočállide ja jorgaleddjiide

Erenoamážit váilot mátta- ja julevsámegealat oahpponeavvočállit ja jorgaleaddjit

Stuorra gilvu fidnet olbmuid geain lea gelbbolašvuohta čállin ja jorgaleaddjin

Muhtun fágain váilu terminologiija, erenoamážit mátta- ja julevsámegealas

Márkan lea uhcci

Oahppit eai fidne daid oahpponeavvuid mat gávdnojit sámegeallii

Smávva lágádusat mat leat rašit

Stuora váili oahpponeavvuin mat leat gustojeaddji plánaid mielde

Váilu bajilgovva almmuhuvvon oahpponeavvuin

6 Mihttomearit ja strategiiat

6.1 Oahpponeavvut mánáidgárddiide

Váldomihttomearri

Unnimusat 16 álggahuvvon oahpponeavvuproševtta Mánáidgárddiid rámmaplána fágasurggiid siskkoabealde

Oassemihttomearri 1

Prentejuvvon ja digitála oahpponeavvut čuovvovaš fágasurggiin:

Gulahallan, giella ja teaksta

Rumaš, lihkadeapmi ja dearvvašvuohta

Dáidda, kultuvra ja hutkáivuohta

Luondu, biras ja tehnikka

Etihkka, osku ja filosofii

Lagasbiras ja servodat

Lohku, latnja ja hápmi

Oassemihttomearri 2

Fágagirjjálašvuohta fágasuorggis Gulahallan, giella ja teaksta

Strategiiat:

Ráhkadit ođđa oahpponeavvuid lulli-, julev- ja davvisámegilli

Jorgalit ja heivehit dálá oahpponeavvuid

Ovttasbargat gullevaš fágabirrasiguin ovdánahttindihte fágagirjjálašvuoda

6.2 Dábálaš oahpponeavvut vuodđooahpahussii

Váldomihttomearri

Álggahit unnimusat 135 oahpponeavvoproševtta oahpahussii Máhttolokten – Sámi mielde

Oassemihttomearri 1

Oahpponeavvut lullisámegilli

Sámegiella vuosttašgiellan 1.-7. jahkeceahkkái

Sámegiella nubbingiellan 1.-7. dássái

Matematihkka 1.-4. jahkeceahkkái

Jietnagirjjit

Jorgaluvvon buktagat/fáddághippagat

Oassemihttomearri 2

Oahpponeavvut julevsámegilli:

Sámegiella nubbingiellan 7.-10. dássái

Sámegiella vuosttašgiellan 1.-3. jahkeceahkkái

Bargogirjjit dálá oahpponeavvuide

Matematihkka 1.-4. jahkeceahkkái

Jorgaluvvon buktagat/fáddághippagat

Oassemihttomearri 3

Oahpponeavvut davvisámegillii:

Matematihkka vuodđooahpahussii

Sámegiella vuosttašgiellan 8.-13. jahkeceahkkái

Sámegiella nubbingiellan 1.-10. dássái

Fáddághppagat sirkumpolára eamiálbmotoskkuid, eallinoainnuid ja máilmmioskkuid birra mat gokčet 5.-7. jahkecehkiid gelbbolašvuodamihttomeriid.

Luonddufága 8.-10. jahkeceahkkái

ROE 8.-10. jahkeceahkkái

Servodatfága joatkkaoahpahussii

Fáddághppagat servodatfágas, duojis, ja biebmui ja dearvvašvuolta vuodđoskuvllas

Jorgaluvvon buktagat/fáddághppagat

Strategiijat:

Ráhkadit dábálaš ja/dahje digitála oahpponeavvuid

Heivehit dálá oahpponeavvuid lulli- ja davvisámegiella nubbingielas

Lohkat teavsttaid jietnafiilan

Nammadit bargujoavkku mii vällje makkár matematihkkaohpponeavvut galget jorgaluvvot lulli-, julev- ja davvisámegillii.

Dárbbu mielde jorgalit ja heivehit oahpponeavvuid/fáddághppagiid gaskal lulli-, julev- ja davvisámegiella ja maiddá eará gielain

6.3 Earenoamážit heivehuvvon oahpponeavvut

Váldomihttomearri

Álggahan unnimusat 30 oahpponeavvoproševtta lulli-, julev- ja davvisámegillii mánáidgárddiid ja vuodđooahpahusa várás mat váikkuhit nu buori oahppandili go vejolaš mánáide ja nuoraide geat eai oáččo ávkki dábálaš oahpponeavvuin.

Oassemihttomearri 1

Oahpponeavvut diedihuvvon ovttaskas dárbbuid vuodul

Oassemihttomearri 2

Oahpponeavvut oaidno-, gullo-, lohkan- ja čállinváttuid várás

Oassemihttomearri 3

Kárten- ja bagadallanávdnasat

Strategiijat:

Ovttasbargu Sámi earenoamášpedagogalaš doarjalusain kártet dárbbu

Ovttasbargu Stáhta earenoamášpedagogalaš doarjavuogádaga fágabirrasiiiguin ráhkadit oahpponeavvuid, kárten- ja bagadallanávdnasiid.

6.4 Rámmaeavttut ja vuodđostruktuvra

Váldomihttomearri

Beaktilvuolta ja stádisvuolta oahpponeavvuid ráhkadeamis, buvttadeamis ja juogadeamis

Oassemihttomearri 1

Fágatearpmat

Strategiija:

Álggahit terminologijaproševttaid plána vuoruhemiid vuodul

Oassemihttomearri 2

Čállit ja jorgaleaddjit oahpponeavvoproševttaide

Strategiijat:

Láhčit girječálliid ja jorgaleddjiid bálkáheami olles dahje oasseáigái. Gilvonávccalaš bálká- ja rámmaeavttut

Ásahit stipeandaortnegiid oahpponeavvopedagogihka studeanttaide

Nannet lulli-, julev- ja davvisámegiela alit oahpu stipeandaortnegiid

Váikkuhit dutkan- ja ovdánahttinbarggu nannema

Váikkuhit digitála databása ásaheami mas friija leat olámuttos ávdnasat oahpponeavvuid ráhkadeami váste

Váikkuhit resursaskuvllaid ásaheami mátta-, julev- ja davvisámi guovlluin, nugo omd. Ájluokta Skávllá

Váikkuhit dan ahte sámi joatkkaskuvllat ovdánahttojit resursaskuvlan oahpponeavvuid ráhkadeamis sámegillii joatkkaohpahusa váste

Oassemihttomearri 3

Buoridit oahpponeavvobuvttadeddjiid kapasitehta ja gelbbolašvuoda

Strategiija:

Lasihit doarjaga sámi lágádusaide

Sámediggi ii oainne dárbbaslažžan bidjat dakkár gáibádusa ahte vissis oassi buvttaduvvon

oahpponeavvus galgá vurkejuvvot lágádusa rádjui nugo ovddit plánas čuočču. Juolludanreivves sáhtta

Sámediggi gáibidit ahte oahpponeavvo galgá nuppes deaddiluvvot jus vuosttaš deaddileapmi nohká ja

jus ain lea jearaldat oahpponeavvu fidnet.

Oassemihttomearri 4

Geavaheaddjit dihtet almmuhuvvon oahpponeavvuid birra

Strategiijat:

Ovdánahttit oahpponeavvoportála gos sáhtta ohcat oahpponeavvuid

Ráhkadit bajilgova buot oahpponeavvuin mat gávdnojit iešguđet fágaide ja ceškiide

Oassemihttomearri 5

Almmuhuvvon sámi oahpponeavvut geavahuvvojit mánáidgárddiin ja skuvllain

Strategiijat:

Nuvttá oahpponeavvut dainna eavttuin ahte ortnet ii čuoze oahpponeavvuid buvttadeapmái

Juogadangoluid ja massojuvvon vuovdindietnasa buhtadus lasihuvvo oahpponeavvoproševttaid doarjagii

Fuolahit skuvllaide dieduid oahpponeavvuid geavaheami birra

Oassemihttomearri 6

Oaniduvvon buvttadanáigi

Strategiijat:

Árvvoštallat juohkit stuora prošavttaid smávit oasseprošavttaide

Prošavttat main leat mánga girječálli vuoruhuvvojit

Juolludit prošektadoarjaga ovdal miessemánu 1.b.

Oassemihttomearri 7

Boahttevaš oahpponeavvoráhkadeami beaktilis organiseren

Strategiija:

Čielggadit boahttevaš organiserema

7 Raporteren

Sámedikki strategalaš plána oahpponeavvoráhkadeapmái 2009 – 2012 čuovvoluvvo Sámedikki jahkásaš bušeahtain áigodagas. Jahkásaš bušeahtat mearridit vuoruhemiid ja gáibádusaid, ja maddái doarjjaortnega mihttomeriid joksaneavttuid. Sámedikki jahkedieđáhusa bokte dieđihuvvo jahkásaččat oahpponeavvoráhkadeami doarjagiid geavaheami birra, gos maddái oaidnit Sámedikki jahkerehketdoalu. Sámi oahpponeavvobuvttadeami iešguđet doarjjaortnegiid beaktu galgá evaluerejuvvot ovdal plána ođasmahttima. Ráhkaduvvo jahkásaččat resursarehketdoallu mas golut oahpponeavvuide bohtet oidnosii.

